

ÈPOCA II. N.º 10

OCTUBRE 1922

CIVITAS

BUTLLETÍ DE POPAGANDA DE
LA CIUTAT JARDÍ

ES PUBLICA TRIMESTRALMENT. - UN EXEMPLAR, 2 PESSETES

Passeig de Gràcia, 32, entressol. — Barcelona

SUMARI

PORTADA: Casa modesta, per a obrers, a la Ciutat Jardí de Lechmosth, Anglaterra.

DE LES BARRAQUES A LES CASETES

Composició de lloc.

Procès de l'atapeïment i el seu resultat.

El dèficit anual d'habitacions.

Energia constructiva oficial i privada.

Posició de l'Ajuntament davant l'iniciativa privada.

La solució per la col·laboració.

Resum.

CIVITAS

BUTLLETÍ DE LA SOCIETAT CÍVICA

LA CIUTAT JARDÍ

URBANISME - ESPAIS LLIURES - HABITACIÓ

De les barraques a les casetes

COMPOSICIÓ DE LLOC

Es possible a Barcelona assolir l'ideal de l'habitació modesta, agradable, neta i econòmica, per a totes les famílies humils de la ciutat? Quan examinem les solucions que algunes ciutats estrangeres donen a aquest problema de l'habitació modesta havem de restar, necessàriament, descoratjats de portar aquelles solucions a casa nostra. El nombre de indomiciliats, «semi-domiciliats» i «mal-domiciliats» barcelonins és tan formidable, que les possibilitats econòmiques de l'Ajuntament de Barcelona no abastarien a donar-los a tots, ni a llur meitat, la caseta o el pis pulcres i deliciosos que donen a alguns dels habitants llurs, aquelles ciutats estrangeres. Ens cal cercar altres solucions que estiguin d'acord amb les nostres possibilitats, fugint de les solucions vanes i falses, que per traducció, vulguin venir a donar l'apariència de resolució del nostre problema de la casa. De res servirà fer la despesa de uns quants milions de pessetes, construint un miler d'habitacions, gota d'aigua dins un oceà d'indomiciliats. El que és precís aquí, és trobar el procediment normal de proveir de casa honorable a tota família que la necessiti, i això, dins els mitjans econòmics de què disposem—no dels que creiem que tindriem a la mà si fóssim rics com els anglesos.

Examinem primer els fonaments de la recerca d'aquesta solució «nostra», del problema de la casa modesta.

PROCÉS DE L'ATAPELMENT, I EL SEU RESULTAT

L'afluència d'immigrants humils, cada vegada major, s'intensificà durant la guerra: els barris baixos i els districtes pobres varen atraure la corrent immigratòria, que s'hi anà acomodant, omplint, per dir-ho aixís, tots els espais buits que la població ja instal·lada li deixava. Esdevingué l'atapeïment, ço que els anglesos anomenen *over-crowding*. Pisos destinats a una família, en reberen set o vuit en hostatge. El procediment del «rellogat» es portà fins al límit de la seva elasticitat. Barris sencers triplicaren de població, arribant a densitats horribles i perillosíssimes. Però aixís com una pilota de goma, quan s'hi bufa i s'hi injecta aire, arriba a no poder dilatar-se més, i esclata, aixís els pisos de dins Barcelona arribaren a estar absolutament plens de gent, i com continuava l'immigració, vingué una sobrepressió, i aquella pilota esclatà. Els barris forans, on eren conegudes algunes agrupacions de barraques, veieren créixer aquestes en proporcions monstruoses, i tota la creixença de la població de Barcelona es desbordà per camps i vinyes, invadint, com un mal, els volts de la ciutat.

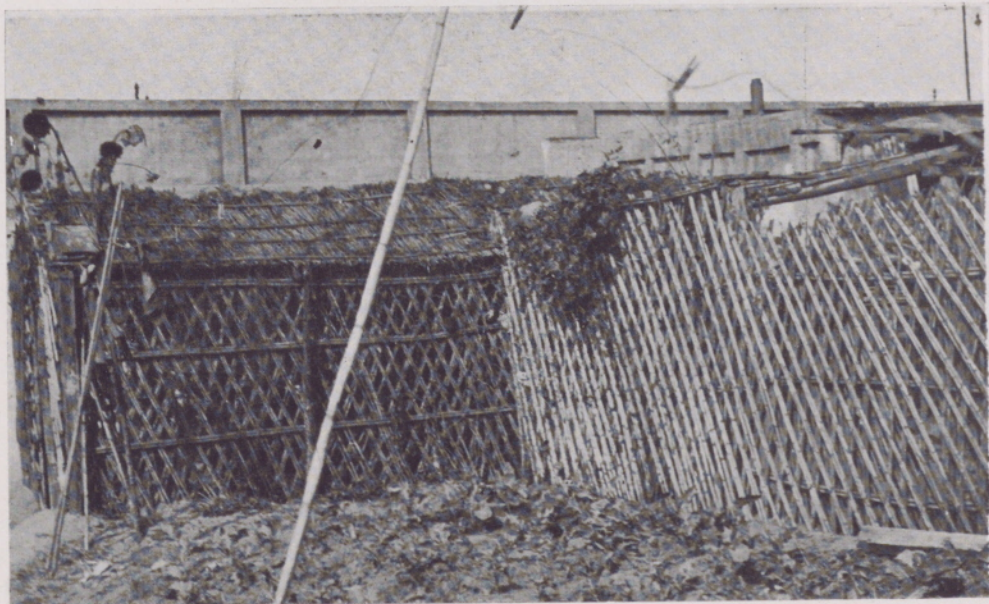
Barris sencers de barraques submergeixen els volts dels nostres suburbis, creant aixís una «més gran Barcelona», una trista Barcelona sens plànol, un nou Eixamplis fet de borsada, a velocitat vertiginosa, i amb un criteri urbanista de gitano. Tot això ocorre fora del control municipal, i, lluny del coneixement del municipi, es van consolidant els drets creats per propietaris, certament misèrrims, però respectables com tot altre davant la Llei. Aixís va fent-se l'edificació d'allotjaments per els indomiciliats, a la Ciutat de Barcelona.

EL DÉFICIT ANUAL D'HABITACIONS

L'Ajuntament sembla que hauria de proporcionar a tots els qui omplen els barris atapeïts i les barraques, un allotjament sà i comfortable cobrint aixís el dèficit d'habitació corresponent a l'excés de població; però, una ciutat com Barcelona, que creix per immigració, d'una manera constant i considerable, no té «consolidat» el seu dèficit d'habitacions. No n'hi ha prou amb pensar en refer els milers de barraques *actuals*. Cada any noves creixences de la població determinen noves necessitats de cases. Si, per exemple, estímem l'increment anual de la població humil de la ciutat en 15,000 persones, i considerem cada família composta d'un terme mig de cinc membres, el dèficit de l'habitació modesta serà, cada any, augmentat en 3,000 allotjaments, qual

Una barraca dels suburbis de Barcelona

Clos de canyes de l'hort d'una barraca

manca s'haurà de sumar als dèficits acumulats en anys anteriors. Comptant, doncs, amb les famílies domiciliades defectuosament en l'actualitat, hauriem

Detall d'una habitació miserable

d'arribar a construir varis milers de cases *a l'any*, si volguéssim evitar el creixement anual de les barraques. Els qui coneixen l'estat dels pressupostos municipals diran si això és possible.

ENERGIA CONSTRUCTIVA OFICIAL I PRIVADA

Davant del fet del dèficit d'habitacions s'han hagut de manifestar l'activitat municipal i la privada. Ha estat necessari, proporcionar domicili a molta gent. Què s'ha fet?

Si comparem l'esforç pràctic que fan l'Ajuntament de Barcelona i els particulars, per a resoldre el problema de l'habitació humil, haurem de convenir en què el nombre d'allotjaments deguts a l'iniciativa privada és notablement més gran que el dels construïts per l'iniciativa municipal. En efecte, l'Ajuntament no ha construït una sola habitació a Barcelona, mentres que els propietaris, els petits burgesos, els obrers, han donat proves d'una energia constructiva de primer ordre, prenent damunt llurs espatlles la tasca immensa de proporcionar allotjament a milers de famílies que ja no cabrien dins la ciutat. Els grans propietaris, els que bastiren l'Eixamplis Cerdà, han continuat, bé o malament, a l'empar de rendes de lloguers renumeradores, edificant cases de pisos per a la classe mitja. Les classes populars, orfes de protecció oficial i de mitjans econòmics, han acceptat ardorosament el combat que la Natura els imposava—i s'han llençat bravament a la construcció de l'aixoplug que necessitaven, fent-ho en la forma que han pogut.

Quan un bon home qualsevol no troba casa cau per força en la necessitat de fer-se'n una, i, a corre-cuita, no té temps de discutir ni subtilitzar sobre quina forma, mètode o doctrina ha de seguir, en bastir-la. Aquest home no dubta gens, i es construeix una barraca. Amb aquesta decisió enèrgica, l'home que es basteix una caseta o barraca, dona un exemple a aquelles corporacions que, tot cercant la solució ideal del problema de l'habitació no edificuen ni una sola habitació. Primer construir, després filosofar, és el lema dels qui no tenen domicili, i hauria d'ésser-ho dels qui tenen el deure de protegir als indomiliats.

L'energia constructiva d'aquesta pobra gent és admirable, i hom pot espantar-se imaginat el que hauria ocorregut si els milers i milers de caps de família que s'han llençat als atzars d'aquesta arquitectura primitiva de les barraques s'haguessin limitat a deixar llurs efectes domèstics al carrer, i haguessin acampat simplement a la via pública. Es cert que molts, mancats de tota educació civil, no s'han allunyat gaire d'aquesta solució de tribu nómada. Però molts també han lluitat enèrgicament i han arribat a fer-se un allotjament, deplorable, és cert, però habitable per gent desesperada. Ells han salvat, a llur modo, la crisi de l'al·lojament. El que han fet les classes directores, l'Ajuntament, és no res, al costat del que els humils han portat a terme.

D'un barri de barraques barcelonines

POSICIO DE L'AJUNTAMENT DAVANT L'INICIATIVA PRIVADA

Si bé l'acció oficial no ha adoptat, enfront de la privada, l'actitud agressiva del gos de l'hortolà, que no deixa fer als altres el que ell no fa, també és veritat que res ha fet, ni ajudant ni pertorbant la lliure activitat dels barracaires. Gos indiferent, ha presenciat, impàvit, *les ruïnes de nova construcció* que anaven i van voltant la ciutat. Aquesta posició indiferent, altament reprovable, ha permès que es consumessin greus atemptats contra l'higiene i contra l'esdevenidor de l'urbanització de Barcelona.

Per sortir de l'indiferència,—si és que se'n vol sortir—o s'ha de fer anant contra les barraques o a favor d'elles. Anar contra les barraques és, al nostre entendre, voler competir amb elles, en preu i quantitat.

La barraca ha d'ésser forçosament la solució més barata de la casa popular, i, per aquest motiu, no es podrà mai competir en baratura amb ella. El fet de què actualment la barraca tingui un preu elevat, en lloguer, és fill de què no existeixin pisos barats que competeixin amb ella. Però és evident que si, un dia, l'Ajuntament de Barcelona construeix habitacions de lloguer més baix que el que ara és normal, la barraca baixarà fàcilment de preu, perquè sempre tindrà

D'un barri de casetes angleses

més marge per a concedir rebaixes de lloguer que qualsevol altra habitació de construcció relativament complicada.

La barraca, que és, demés, fàcil d'haver per excel·lència, serà sempre la solució ideal i ràpida per a les famílies sens domicili i sens mitjans econòmics. Només les persones exigents en confort preferiran una habitació més estable i neta, a una habitació barata i feta a la babalà. Desgraciadament, la gran massa de les nostres famílies humils sap prescindir perfectament de tota preocupació de confort, i va, sens dubtar, al que és més al seu abast encara que no sigui el millor.

Si, contra aquestes consideracions, es volgués procedir violentament contra les barraques, fiant a la força de la coacció el que la natural economia de les coses no pot lograr, l'intent no seria de durada.

Altrament, ningú, en l'actualitat, pensa en suprimir els milers de barraques existents, per simple decret.

Però, en sortir de la seva indiferència, l'Ajuntament de Barcelona pot, no ja anar contra les barraques, en lluita impossible, sinó prendre en consideració l'esforç de l'iniciativa privada de les classes humils, i procurar aprofitar llur «energia constructiva» de què fins ara tan mancada n'ha estat l'acció oficial.

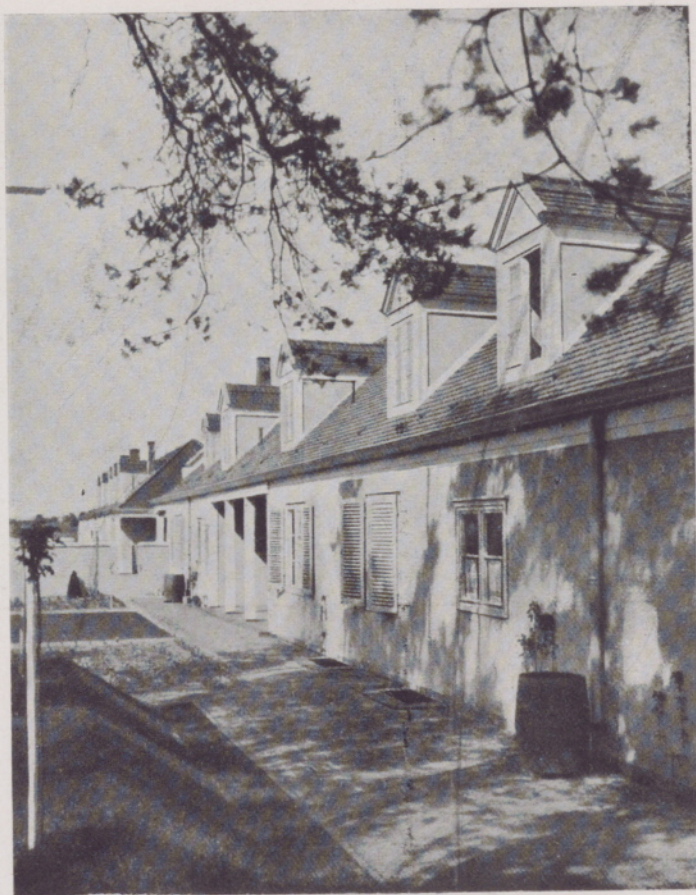

Filera d'habitacions pobres a Barcelona

LA SOLUCIO PER LA COL·LABORACIO

L'aprofitament de l'iniciativa privada ha estat normalment, el mètode de la política municipal de l'edificació d'allotjaments. A Barcelona, fins ara no se'n coneix d'altre. Tot l'Eixamplis s'ha fet per l'energia constructiva dels propietaris. Ara, en el fons, és un nou Eixamplis el que es necessita per a l'engrandiment de població de Barcelona, i per a construir-lo poden adoptar-se els mateixos procediments, *en llur essència*, ja que no en llur forma material i literal, que s'empra-
ren a l'Eixamplis Cerdà.

La norma essencial de l'edificació de l'Eixamplis Cerdà és aquesta: tenir un plànol clar i definit; aplicar, sens vacil·lacions uns reglaments d'edificació. Per a capir tot el sentit d'aquesta norma pensem un instant en el que s'hauria produït si, a l'ocasió del creixement de Barcelona, de 1888 a 1914, *no hagués existit cap plànol d'eixamplis ni els reglaments d'edificació del mateix*. Cada propietari hauria fet els carrers i les cases al seu gust i segons el seu interès; l'Eixamplis seria ara un garbuix infecte. Doncs bé: l'engrandiment de Barcelona —engrandiment per adició de suburbis, com exigeixen les actuals condicions econòmiques de la terra urbana— des de la guerra ençà, s'ha fet *sens plànol i*

Habitacions modestes a Hellerau (Alemanya)

sens reglaments. L'esforç civil que representa l'imposició del plànol Cerdà i son reglament posterior, sembla haver agotat l'esperit d'urbanisme de l'Ajuntament, incapable avui d'imposicions semblants, ni tan sols als barris rics, que es van construir en condicions deplorables, amb patis insuficients, i amb un esperit urbà molt inferior al d'En Cerdà. Tan agotada sembla, com diem, aquella voluntat urbanista que, en plena muntanya de Montjuic, on existeixen projectes d'urbanització elegant, els barris de barraques creixen, en forma de pobles, sense atraure la més lleu mirada, la més distreta atenció de l'Ajuntament.

El comble de l'apagament de l'esperit municipal i urbanista consisteix en no tenir la voluntat de fer un plànol—bo o dolent—d'urbanització, i en esporuguir-se davant de les dificultats d'un reglament d'edificació de cases modestes.

Vistes de barris d'habitacions obreres, a Holanda

Casets de Gidea Park (Anglaterra)

Fins suposant el plànol i els reglaments més infeliços—que no ho serien, si es féssin—la sola existència d'ells mudaria les condicions de l'edificació de barris de barraques, i portaria a aquests l'esperit de col·laboració de l'Ajuntament.

Utilitzar, canalitzar, l'energia constructora privada vol dir aportar un esforç d'esperit i de despeses per part de l'Ajuntament, a l'obra de construcció del nou Eixamplis suburbà. Aquest nombre de CIVITAS està il·lustrat de gravats que van de la barracota més sòrdida a la caseta comfortable del barri obrer estranger. L'abim que existeix entre un extrem i l'altre s'ha de comblar. Algun constructor «de casa seva» arriba (seguint mètodes d'edificació rural que han sigut els normals dels nostres gentils poblets forans), a bastir casetes gairebé acceptables. Però és l'Ajuntament qui, sumant el seu esforç al del ciutadà constructor, pot millorar l'obra d'aquest. Si l'Ajuntament valora l'economia que representa, per casa que ell volgués construir, l'apoiar-se en l'esforç privat del menestral, no li sabrà greu cedir una part d'aquella economia en forma de indemnització reemborsable o amortitzable. No pot saber-li tampoc greu l'organitzar en benefici dels constructors modestos la direcció facultativa, l'avençar les despeses d'urbanització que, tanmateix, ell hauria d'acceptar, si construís pel seu compte, ni l'estudiar els tipus d'allotjaments «standar-ditzats» més convenients. Potser, aixís, no s'arribaria als acurats conjunts

Un barri anglès d'habitacions modestes

Grup de cases populars a Anglaterra

que es poden veure en alguns dels gravats adjunts, però tampoc restaríem condemnats a tenir, per molts anys, uns eixamplis de Barcelona edificats de barracotes com mostren altres gravats que publiquem.

Cada terra fa sa guerra. Cada temps també imposa normes especials. Avui a Barcelona, hem de fer front a un problema d'extensió, a una construcció d'eixamplis per a famílies pobres. Són aquestes les que arriben ara a la Ciutat com un riu continu. Es la Barcelona industrial que es forma definitivament. No la deixen créixer com els arbres de la riera que quan voldrem endreçar-la, no hi serem a temps. Utilitzem els recursos que estan a la nostra mà, i no els menyspreem, perseguint vagues quimeres irrealitzables.

